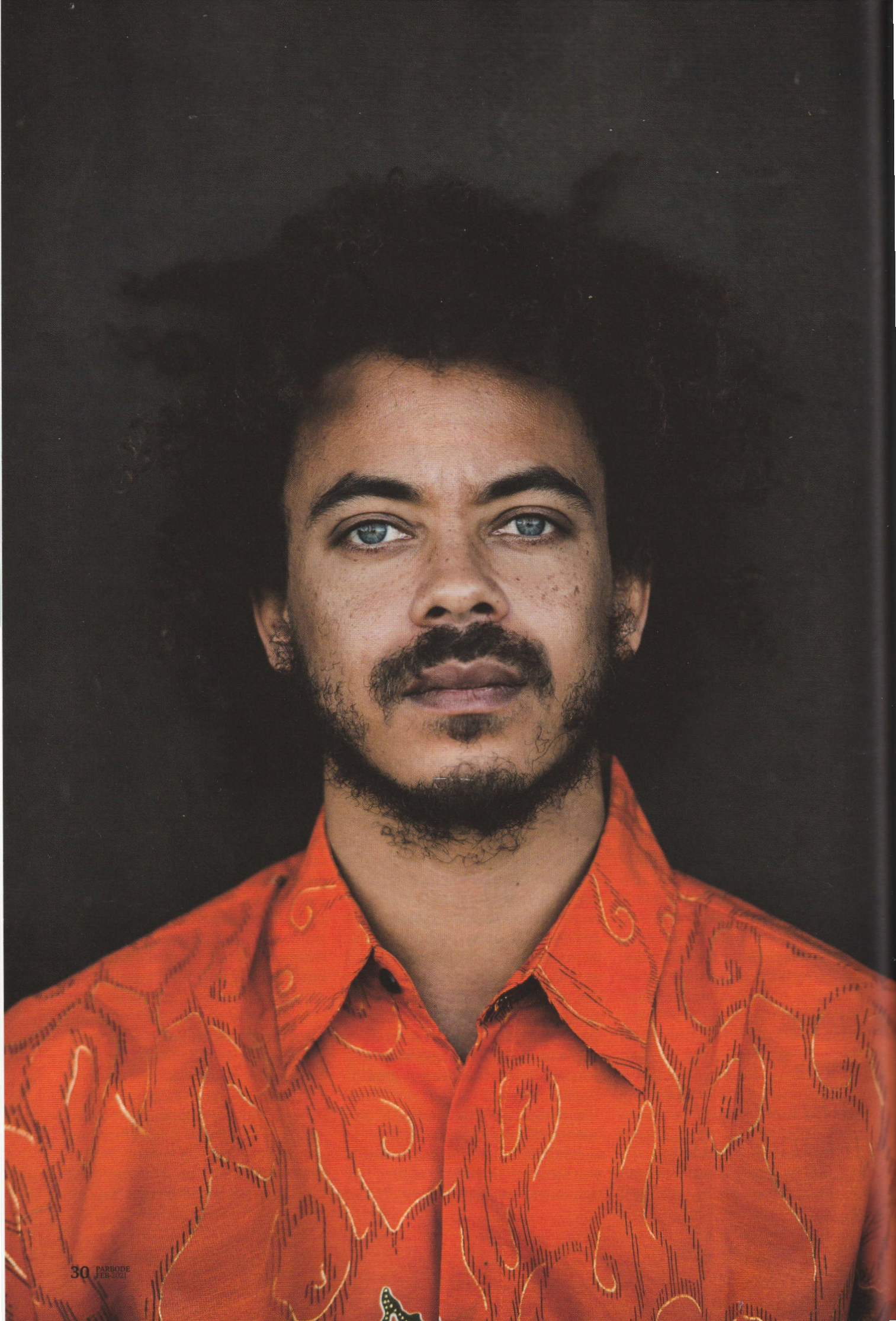

Schrijver Raoul de Jong:

‘De krachten van de jaguarman zijn geen vloek, maar een wonder’

Op de familie van schrijver Raoul de Jong (36) rust een vloek, vertelde zijn vader hem een paar jaar geleden. Er was een voorouder, een medicijnman en wintipriester, die zichzelf in een jaguar kon veranderen. Hij had duivelse krachten die van vader op zoon werden overgedragen. ‘Alsjeblieft zoon, laat het met rust’. Raoul deed het tegenovergestelde. Hij begon een zoektocht naar de jaguarman en schreef er een boek over. “Het schrijven van dit boek was een hel”, lacht hij.

Tekst EVY VAN DER SANDEN Beeld MARK UYL

De Jong heeft inmiddels een speld met een *tigri*, een jaguarmasker en een grote gouden ring met een leeuwenkop. Die draagt hij als hij “met trots uit wil dragen” dat hij zélf een jaguarman is. Want dat weet hij inmiddels. Tien jaar geleden had hij dat niet kunnen bedenken. Hij woonde destijds in zijn appartement in Rotterdam, schreef boeken en was zich totaal onbewust van zijn Surinaamse kant. Ja, hij was het kind van een Surinaamse vader. Maar daarmee was ook alles gezegd, want die verdween op jonge leeftijd uit beeld. Tot De Jong op 10 december 2011, op zijn 27ste, zomaar een mail kreeg. ‘Ik ben op zoek naar mijn zoon Raoul de Jong’.

Raoul groeide op in Schiedam bij zijn Nederlandse moeder. Een band met zijn vader was er niet, met Suriname evenmin. Hoewel: soms moest hij huilen om het verdwijnende regenwoud. Waarom wist hij niet goed. En hij verzamelde zwart-witfoto's van inheemse mensen met dierenmaskers en verentooien.

Een half jaar na de mail van zijn vader ontmoeten ze elkaar voor het eerst, en een paar jaar later – in 2014 – vertelt zijn vader over de familievloek. Zijn vader wil er niet alleen niets mee te maken hebben, hij waarschuwt zelfs. Een trigger voor Raoul. Hij wordt nieuwsgierig en stapt op 25 november 2015 op het vliegtuig naar Suriname. Het wordt een zoektocht naar zijn vader en zijn voorouders.

Pairaoendepo

De Jong wilde erachter komen welke krachten zijn voorouders nodig hadden om jaren van zware mishandeling, onderdrukking en uitbuiting door de ‘Pairaoendepo’ – de onderdrukker – te overleven. “De Pairaoendepo vond ik een prachtig symbool. Zij die op een dag aankwamen in Suriname, die alles in beslag namen, die mensen uit Afrika vervoerden om te werken op plantages, noemden mijn voorouders slaven, wilden, kinderen Chams. Ik vond het zo gaaf dat mijn voorouders hen andersom ook een naam gaven. De Pairaoendepo, een woord dat de Karaïben gebruikten voor een monster zonder hoofd, met oren en een neus op de plek waar bij normale mensen het hart zat.”

De Jong was ook benieuwd naar de andere helden van Suriname. “Ik vroeg me af: wie zijn de Malcolm X'en, de Maya Angelous en Martin Luther Kings van Suriname? En als die mensen bestaan, waarom ken ik ze dan niet? En wat zou ik van ze kunnen leren? Ik wilde een boek schrijven dat ze een podium geeft.”

Eenmaal in Suriname aangekomen, had hij verwacht op te gaan in de bevolking. Maar zijn accent klonk overduidelijk Nederlands en hij werd vooral gezien als een vrijpostige toerist. Wilde hij antwoorden vinden op zijn vragen, dan moest hij zich aanpassen, dacht De Jong. Hij moest zijn tempo vertragen en vragen op een andere manier stellen.

'Iedereen kan een jaguarman zijn'

Surinaamser worden. "Dat betekende soms dat je gewoon géén vragen stelde, en in plaats daarvan, gezellig naast iemand op een terrasje zat. Babbelend over eten of grapjes makend. Je moest je vragen vergeten en erop vertrouwen dat er vanzelf wel een antwoord zou komen, op het moment dat je er klaar voor was. En in de tussentijd moest je gewoon plezier hebben, genieten van het leven."

In die drie maanden trok hij het binnenland in, op bezoek bij inheemsen om te praten over wintipriesters die zich konden veranderen in een jaguar. En over hun krachten. Hij dook de archieven in en sprak met andere auteurs die naar hun voorouders zochten, zoals Tessa Leuwsha. Hij ging naar de plantage waar zijn voorouders hadden gewoond en gewerkt, toen ze net bevrijd waren.

Geesten van voorvaderen

De Jong gelooft dat het universum je tekens geeft om je te leiden. Zo ook deze reis. Want was het niet heel toevallig dat hij overal Raouls tegenkwam? En hij denkt dat er krachten zijn die hem helpen. Hij had er alleen tot nu toe geen naam voor. Maar tijdens zijn zoektocht vond hij winti. Volgens het wintigeloof zijn die krachten de geesten van zijn voorvaderen. "Ik ging ooit met 50 dollar naar New York. Dierbaren waren bang dat dat niet goed zou aflopen. Maar ik kwam de liefde van mijn leven tegen, Gianluca, met wie ik na veertien jaar nog steeds samen ben. Als je je overgeeft aan het leven, word je geholpen door het leven zelf. En gebeuren er dingen die te toevallig zijn om toeval te zijn."

Maar hij werd ook gewaarschuwd voor winti. "Mensen in Suriname die ik niet kende, zeiden: Winti is *not the way to go*, dit moet je met rust laten." Niet zo gek misschien: winti was tot 1971 verboden door kolonisator Nederland en werd gezien als afgoderij omdat er maar één geest is die je zou mogen raadplegen: Gods Heilige Geest. Raoul: "Dat wij zo bang zijn voor voodoo en winti heeft alles te maken met dat ze kracht gaven aan mensen die geestelijk zo zwak mogelijk moesten zijn om ze te veranderen in slaven. We zijn er bang voor gemaákt."

Ondanks de waarschuwingen bezocht hij de wintipriesters Marian Markelo, Julien Zaalman en Elly

Purperhart. Op aanraden van die laatste voerde hij na terugkomst in Nederland een week lang een ritueel uit om zijn eigen winti's te ontdekken. Gewoon op de tiende verdieping van zijn flatje in Rotterdam. Dat betekende: geen zout eten, geen vlees, geen sigaretten en geen seks. Hij moest elke dag witte kleding dragen na een winti wasi.

Anton de Kom

Wat hij ook deed in Nederland: vijf jaar lang literatuuronderzoek. Hij verdiepte zich in verzetshelden als Anton de Kom, Papa Koenders en Theo Comvalius, die boeken schreef over dansen en rituelen die door Nederlanders verboden werden. Ook kwamen dichters als Dobru en schrijvers als Rita Rahman op zijn pad. Zij gaven talen, culturen en tradities een podium, terwijl de kolonisator hun stemmen liever niet hoorde, zegt Raoul. "Ik kwam mensen tegen die hun stem gebruikten, zelfs op het moment dat het strafbaar was."

Van hen, en van de mensen die hij in Suriname tegenkwam, leerde hij op een nieuwe manier naar de werkelijkheid te kijken. Met meer respect voor het leven om hem heen. "Ze geven een andere uitleg aan wat het betekent om een mens te zijn. Ik denk dat dat precies is wat we nodig hebben als mensheid: een alternatief. Het is duidelijk dat als we doorgaan zoals we nu bezig zijn, we onszelf gaan vernietigen als soort. Een voorbeeld: het regenwoud verdwijnt. Iedereen op deze planeet heeft het regenwoud nodig om te kunnen leven. Voor zuurstof."

Hij haalt de Surinaamse broers en wetenschappers Frederik en Arthur Penard aan. "Elk leven komt uit dezelfde bron. De mens is niet hoger dan een boom of een vogel. Dat is het tegenovergestelde van wat wij onszelf vertellen: dat de mens boven alles staat."

Heilige bomen

In het boek van De Jong zegt voorzitter van de Organisatie van Inheemsen in Suriname, Josien Aluma-Tokoe, dat het Westen nu wil helpen de natuur te beschermen, maar: 'Het is tijd dat jullie gaan luisteren naar ons. Wij hebben het regenwoud altijd beschermd'. Volgens De Jong heeft ze gelijk. "Misschien betekent dat dat we moeten gaan geloven dat bomen heilig zijn, dat mensen in jaguars kunnen verande-

ren en dat om ons heen geesten bestaan. Als dat erin resulteert dat we op een andere manier omgaan met de natuur, waardoor we blijven bestaan, is dat misschien wat we moeten doen. We moeten onszelf andere verhalen gaan vertellen.”

De Jong werd tijdens zijn reis ook voor veel dingen gewaarschuwd. Dat hij niet op de fiets naar de geboortewijk van zijn vader, Menkendam, moest gaan. Dat zou gevaarlijk zijn omdat er marrons wonen. “Ik fietste er wel heen, en zag dat daar niet mijn vijanden zijn. Ik ben bang gemaakt voor zoveel dingen. Ik moest altijd kiezen om daar niet in te geloven. Dat was vaak moeilijk.”

‘Ik ben niet geknakt’

Sterker: De Jong twijfelde tot op het laatste moment of hij dit boek wel mocht schrijven. “Omdat ik niet zwart genoeg was en zonder Surinaamse cultuur ben opgegroeid. Omdat de wintikrachten slecht zouden zijn en je ze met rust moet laten.” Hij is trots op zichzelf dat het boek er toch is gekomen. “Dat ik niet ben geknakt. Ik ben trouw gebleven aan wat ik dacht dat juist was. En ik heb geleerd hoe moeilijk dat is. Hoe moeilijk het is om een jaguarman te zijn.”

Een jaguarman maakt zijn eigen keuzes, soms met gevaar voor eigen leven. Die jaguarman schuilt in

hem, in zijn vader, zijn voorouders, in de helden die hij tegenkwam. “In mensen die niet met de massa meegaan. Die niet geloven in verhalen die zeggen dat ze voor iets anders op de wereld zijn gezet dan om te dansen en om vrij te zijn en om te bloeien. Iedereen kan een jaguarman zijn. En iedereen moet dat proberen.”

Hij gelooft dat de jaguarman, zijn voorouder, een enorme kracht overdroeg aan zijn voorouders, zijn vader en aan hem. Hoe konden zijn voorouders anders de slavernij hebben overleefd?

Wat betreft de familievloek: De Jong gelooft graag wat Papa Koenders al schreef: ‘De vloek is dat we geloven dat er een vloek is’. “En eigenlijk zegt hij daarmee: de verhalen waarin we geloven worden werkelijkheid. Dus kies het verhaal waarin je gelooft.”

Zijn vader kijkt er nu ook zo naar, vertelt De Jong. Die las het boek in één nacht uit. “Je hebt de waarheid beschreven”, zei hij. “Dit is hoe het was voor mij en de mannen die voor mij kwamen”. En: “Met ons verhaal verleid je de mensen zich open te stellen voor een veel groter verhaal.” Maar misschien wel het belangrijkste: “Hij zei: Je hebt me laten inzien dat ik niet bang moet zijn voor onze krachten.” De jaguarman bleek geen vloek te zijn, maar een wonder. ☘